

КОМЮНИКЕ НА КОМИСИЯТА

относно методологията за анализиране на връзката между държавната помощ и stranded costs

1. Въведение

Европейския Парламент и Директивата на Съвета 96/92/ЕО от 19 декември 1996г. относно общите правила за вътрешния пазар на електричество¹ постановяват принципите за отваряне на Европейското електро-производство към конкуренция. Комисията предава извънредно голяма важност на задълбочаването на общия пазар в сектор електричество, което е значителна крачка към завършването на вътрешен пазар на електричество.

Постепенния преход от предимно ограничена конкуренция до една действителна конкуренция на европейско ниво, трябва да намери място при приемливи икономически условия, които да обръщат внимание на специфичните черти на електро-производството. Тази материя вече е заложена до голяма степен в текста на Директивата.

За да се справят с прекалено специфичните ситуации, чл.24 позволява Страните членки да отсрочват прилагането на някой от разпоредбите на Директивата през(за) преходния период. Някой от Страните членки също искат да отпуснат механизми за предоставянето на държавни помощи, предназначени да позволят на предприятията от сектор електрификация да се адаптират към условията на свободна пазарна конкуренция, тези помощни механизми не попадат в обсега на изключенията посочени в чл.24.

Целта на тази бележка е да изясни начина, по който Комисията възнамерява в светлината на Директива 96/92/ЕО да прилага правилата на ДЕО относно държавни помощи от този вид.

Тази бележка не ограничава правилата за държавна помощ, които са резултат от договора на ЕОБС, Споразумението за сътрудничество в областта на атомната енергетика(Euratom Treaty) и съответните рамки на Комисията, насоки или бележки. В частност, Комисията ще продължи да разрешава регионална помощ и помощ за околната среда в съгласие със съответните насоки. Подобно, помощ, която не се позволява от чл.87 на ДЕО ще бъде отворена за разглеждане в светлината на чл.86(2).

2. Преходни мерки

С изключение на Белгия, Гърция и Ирландия, от Страните членки се изисква да внедрят Директива 96/92/ЕО в националното си законодателство не по-късно от 19 февруари 1999г. Белгия и Ирландия

¹ ОJ L 27, 30.1.1997, стр.20.

бяха помолени да направят това не по-късно от 19 февруари 2000г. и Гърция не по-късно от 19 февруари 2001г.

Чл.24 от Директивата, определя, че преходните мерки отнети временно от Директивата могат да бъдат позволени от Комисията:

- "1. В онези Страни членки, чиито задължения или гаранции за дейността дадени преди да влезе в сила тази Директива, не могат да бъдат приети от разпоредбите на Директивата, могат да бъдат приложени за преходния режим, който може да им бъде позволен от Комисията, имайки предвид, между другите неща, размера на въпросната система, нивото на взаимовръзката между системата на съответната електро-индустрия. Комисията трябва да информира Страните членки за прилагането на това преди да вземе решение, имайки предвид спазването на поверителност. Това решение ще бъде публикувано в Official Journal на Европейската Общност.*
- 2. Трябва да бъде определено времетраенето на преходния режим и то трябва да бъде свързано с изтичането на задълженията или гаранциите споменати в параграф 1. Преходния режим може да обхване насоките от Глава IV,VI и VII от тази Директива. Прилагането на преходен режим трябва да бъде нотифицирано до Комисията не по-късно от една година след влизането в сила на тази Директива."*

Повечето от Страните членки изявили желание да се възползват от чл.24 е необходимо следователно да уведомят Комисията за преходните мерки. Това се прави, защото в някои Страни членки нотифицираните мерки не попадат в обхвата на чл.24².

Представяйки сегашното състояние на нещата, Комисията счита че взетите от нея решения съгласно чл.24 могат да създадат преходен режим само, където нотифицираните мерки от Страните членки съгласно този член са несъвместими с разпоредбите на Директивата посочени в глава IV,V, VI и VII.Съгласно чл.24, Комисията може да разреши изключения от тези разпоредби.

В съответствие с това, система от налози въведена от Страна членка чрез фонд за покриване на разходите по задължения или гаранции, която може да не бъде изплатена поради прилагането на Директива 96/92/ЕО , тя не представлява мярка, която може да се използва с решение на Комисията предоставена като преходен режим съгласно чл.24 от тази Директива; такава мярка не изисква изключение от съответната глава на Директивата. Това може от друга страна да съставлява държавна помощ, която е обхваната от чл.87 и 88 от ДЕО, без ущърб на ЕСВС и Споразумението за сътрудничество в областта на атомната енергетика(Euratom Treaty).

² Вижте по-конкретно Решения на Комисията 1999/791/ЕО, 1999/792/ЕО, 1999/795/ЕО, 1999/796/ЕО, 1999/797/ЕО, и 1999/798/ЕО, засягащи респективно Англия, Австрия, Нидерландия, Испания и Дания, съгласно с чл.24 от Директива 96/92/ЕО (ОJ L319,11.12.1999).

Целта на тази бележка е да покаже как Комисията възнамерява да приложи правилата за държавни помощи на Договора в случаи на мерки за помощ предназначени да компенсират разходите за задължения или гаранции, които до голяма степен е възможно да не бъдат изплатени поради прилагането на Директива 96/92/ЕО. В частност, тази бележка не се прилага за мерки, които не се класифицират като държавна помощ по смисъла на чл.87(1) от ДЕО, съгласно решение на Съда от Първа инстанция от 13 март 2001г. за случай C-379/98, *PreussenElektra AG v Schleswag AG*³.

3. Определение на приемливите stranded costs

Такива задължения или гаранции за дейността обикновено се отнасят като "stranded costs". В практиката те могат да приемат различни форми: дългосрочен договор за покупка, предприети инвестиции с безусловна или пълна гаранция за продажба, предприети инвестиции извън обхвата на нормална дейност и др.. В реда на позволените "stranded costs", могат да бъдат приети от Комисията такива задължения или гаранции, които покриват следните критерии:

3.1 *"Задълженията или гаранциите в дейността", които пораждат stranded costs преди 19.02.97г., това е датата на влизане в сила на Директива 96/92/ЕО.*

3.2 *Наличието и валидността на такива задължения или гаранции ще бъдат конкретизирани на правна основа и договорни условия, и чрез законодателен контекст в какъвто те бяха направени.*

3.3 *Тези задължения или гаранции за дейността трябва да избегнат риска от това да не бъдат изплатени поради прилагането на Директива 96/92/ЕО. С цел на квалифициране като stranded costs, задълженията или гаранциите трябва следователно да станат неикономически поради въздействието на Директивата и трябва значително да въздействат върху конкурентноспособността на засегнатите предприятия. Наред с другите неща, това трябва да резултира в [undertaking's making accounting entries](#) (например запаси) предназначени да отразят предвидимото въздействие от задължението или гаранцията.*

Особено, където в резултата на въпросните задължения или гаранции, жизнеността на предприятията вероятно ще бъде изложена на опасност, в случай че липсва на помощ или други преходни мерки, задълженията или гаранциите се приема че отговарят на изискванията посочени в предходния параграф.

Ефектът от подобни задължения или гаранции върху конкурентноспособността или жизнеспособността на съответното предприятие ще бъде оценен на консолидирано ниво. За да бъдат задълженията или гаранциите считани за stranded costs трябва да е възможно да се установи взаимовръзката "причина и следствие" между влизането в действие на Директива 96/92/ЕО и трудността, която

³ /2001/ ECR I-...

съответните предприятия имат при изпълнение или запазване на съответствието между такива задължения или гаранции. С цел установяване на подобна взаимовръзка "причина и следствие", Комисията ще взема предвид всякакво падане на цените на електричеството или загуби на пазарен дял понесени от въпросното предприятие. Задълженията или гаранциите, които не са били съответно изпълнени при влизането в сила на Директивата, не представляват *stranded costs*.

- 3.4 Подобни задължения или гаранции трябва да бъдат безвъзвратни. Ако едно предприятие има възможността да отмени плащане или да модифицира, такива задължения или гаранции, трябва този факт да се вземе под внимание при определяне на приемливите *stranded costs*.
- 3.5 Задължения или гаранции свързващи предприятия принадлежащи на една и съща група по правило не могат да се определят като *stranded costs*.
- 3.6 Тези *stranded costs* са икономически разходи, които трябва да отговарят на действително инвестираните суми вече платени или, такива които предстоят да се платят по силата на задълженията или гаранциите, от които те произтичат: глобални изчисления на такси следователно не могат да се приемат докато не бъде показано, че те не отразяват икономическата реалност.
- 3.7 *Stranded costs* трябва да бъдат нето приходи, печалба или добавена стойност свързана със задълженията или гаранциите, от които те произтичат.
- 3.8 *Stranded costs* трябва да бъдат оценявани нето от всяка помощ платена или предстояща за плащане с оглед на активите, с които те са свързани. Особено където едно задължение или гаранция отговаря на дадена инвестиция, която е предмет на държавна помощ, размера на помощта трябва да бъде изваден от каквито и да е *stranded costs* свързани със задълженията или гаранциите.
- 3.9 Където и да възникнат *stranded costs* в следствие на задължения или гаранции, които е трудно да се дадат въз основа на Директива 96/92/ЕО, изчисляването на приемливите *stranded costs* ще вземе под внимание действителната промяна във времето на икономическите и конкурентни условия, които преобладават на националния пазар и пазара на електричество на Общността. По конкретно, когато задълженията или гаранциите могат да представляват *stranded costs* поради предвижданото спадане на цените на електричеството, изчислението на *stranded costs* трябва да се съобрази с реалното движение на цените на електричеството.
- 3.10 Разходи обезценени преди внедряване на Директива 96/92/ЕО в националното законодателство не могат да предизвикат увеличение на *stranded costs*. Обаче предоставянето или обезценяването на такива влезли в баланса на заинтересованите предприятия, с изключителна цел

да се вземат предвид предвижданите резултати на Директивата могат да съответстват на *stranded costs*.

3.11 Приемливите *stranded costs* може да не надхвърлят минималното ниво необходимо да се позволи на заинтересованите предприятия да продължат да предоставят или да обезпечават в съответствие със задълженията или гаранциите изисквани от Директива 96/92/ЕО⁴. Следователно те трябва да бъдат изчислени като се взима предвид най-икономичното решение (при отсъствието на каквато и да е помощ), от гледна точка на заинтересованите предприятия. Това може да включва между другото, приключването на задълженията или гаранциите предизвикали *stranded costs*, или разположението на всички, или някои от активите породили *stranded costs* (когато това не протича в противоречие на същинските принципи на задълженията или гаранциите).

3.12 Разходи които някои предприятия могат да имат след времето посочено в чл.26 от Директивата (18 февруари 2006г.) не могат, като правило да образуват приемливи *stranded costs* в обхвата по смисъла на този метод⁵. Обаче, ако се окаже, че в определен момент Комисията може да вземе предвид такива задължения или гаранции и ги разгледа като *stranded costs* през следващия етап на отваряне на пазара на електроенергия в Общността.

За Страните членки, които отварят своите пазари по-бързо от колкото е предвидено в Директивата, Комисията може да ги разгледа като приемливи *stranded costs* съгласно този метод, за разходи които някои предприятия могат да имат след времето посочено в чл.26 от Директивата, ако такива разходи резултатират от задължения или гаранции, които удовлетворяват критериите съгласно точки от 3.1 до 3.12 и при условие, че те не продължават след 31 декември 2010г.

4. Stranded costs и държавната помощ

Основният принцип, установен в чл.87 (1) на Договора, учредяващ Европейската Общност е, че държавната помощ е забранена. Все пак, параграфи 2 и 3 на този член предвиждат и някои изключения от това общо правило. Нещо повече, в съответствие с чл.86 (2) "предприятията, на които е поверено осъществяването на услуги от общ икономически интерес, или които имат характер на монополи, повишаващи приходите (си)" са обект на правилата, съдържащи се в Договора, по-специално на

⁴ В случай на дългосрочен договор за покупко-продажба *stranded costs* ще бъдат изчислявани при условия на един либерализиран пазар, в такъв случай предприятието ще може свободно да купува или продава, при други равни условия.

⁵ Трябва да се разбере, че инвестициите, които не могат да бъдат компенсирани или в резултата са неикономически жизнеспособни при либерализацията на вътрешния пазар на електричество, могат да съставляват *stranded costs* по смисъла на тази методология, включително и случаите които продължават след 2006г. При това задълженията или гаранциите, които трябва да бъдат изцяло продължени след 18.02.2006г., защото неуспеха ще доведе до голям риск относно околната среда, обществената сигурност, социалното подпомагане за работници или сигурността на електрическата мрежа, могат ако съответно бъдат оправдани, да съставляват приемливи *stranded costs* в съответствие с тази методология

правилата относно конкуренцията, дотолкова доколкото прилагането на тези правила не възпрепятства, както законодателно, така и на практика, изпълнението на съответните им задължения. При всяко положение обаче, търговията не трябва да бъде повлияна до степен, противоречаща на интересите на Общността.

Държавната помощ, съответстваща на stranded costs, определени в настоящите Бележки, е предназначена да подпомогне електрическите предприятия при прехода към един конкурентен енергиен пазар. Комисията може да прояви благосклонно отношение към подобна помощ, дотолкова доколкото нарушаването на конкуренцията се балансира от приноса, който помощта оказва за постигането на дадена цел на Общността, която пазарните сили не са били в състояние да постигнат. Действително, нарушенията на конкуренцията, които са в резултат на помощта, предоставена за улесняване на прехода на електрическите предприятия от напълно затворен пазар към частично либерализиран, не могат да бъдат в противовес на общия интерес, когато те са ограничени във времето и с ограничено въздействие, тъй като в съответствие с чл.2 и 3 (1)(t) на Договора либерализацията на енергийния пазар е от общ интерес на единния пазар и допълва изграждането на вътрешния пазар. Комисията е също на мнение, че помощта, отпусната за stranded costs дава възможност на електрическите предприятия да намалят рисковете, свързани с техните исторически задължения или инвестиции и по този начин да ги стимулира да поддържат своите инвестиции дългосрочно. И накрая, ако нямаше компенсация за stranded costs, щеше да е налице по-голям риск въпросните предприятия да прехвърлят цялата цена на своите нерентабилни задължения (commitments) или гаранции на клиентите си.

Освен това, помощта за компенсиране на stranded costs в електрическите предприятия може да бъде оправдана и относно други либерализирани отрасли поради факта, че либерализацията на енергийния пазар не се съпровожда нито от по-бърз технологичен прогрес, нито от повишено търсене, както и поради факта, че с оглед на интересите в областта на защита на околната среда, безопасността на снабдяването и гладкото функциониране на икономиката на Общността едва ли е уместно да се изчаква електрическите предприятия да се сблъскат с трудности преди да се обмисли да им бъде оказана подкрепа от страна на държавата.

В този смисъл, Комисията е на мнение, че помощта, предназначена да компенсира stranded costs обикновено попада под изключенията съгласно чл.87 (3) (c), при положение че тя съдейства за развитието на определени икономически дейности без да повлиява неблагоприятно условията на търговия до степен, противоречаща на общия интерес.

Без да е в нарушение на специфичните разпоредби, произтичащи от ЕОВС и Договорите Eurotam, както и от бележките на Комисията относно държавните помощи, включително и Насоките относно държавни помощи за защита на околната среда⁶, Комисията може по принцип, да приеме като съвместима с чл.87 (3)(c) на Договора, учредяващ Европейската

⁶ ОJ C 72, 10.3.1994, p.3

Общност помощ, предназначена да компенсира приемливи stranded costs, която отговаря на следните критерии:

- 4.1. Помощта трябва да служи за компенсиране на приемливите stranded costs, които са ясно определени и разграничени. Тя при никакви обстоятелства не трябва да превишава размера на приемливите разходи по пера.
- 4.2. Плановете за изплащане на помощта следва да позволяват да се взема под внимание бъдещото развитие на конкуренцията. Подобно развитие може да бъде измерено в частност чрез квантифицирани фактори (цени, пазарни дялове и други фактори, посочени от страната-членка). Тъй като промените в конкурентните условия оказват директно въздействие върху размера на приемливите stranded costs, размерът на платената помощ трябва непременно да бъде в зависимост от развитието на действителната конкуренция, а изчисляването на помощта, която следва да се плаща с времето трябва да взема под внимание промените в съответните фактори с оглед измерване на степента на постигнатата конкуренция.
- 4.3. Страната-членка следва да изпраща на Комисията годишен доклад, който по-специално да описва развитието на конкурентните условия на своя енергиен пазар, посочвайки наред с другото и промените, наблюдавани при съответните квантифицирани фактори. Годишният доклад следва да разяснява как са изчислени взетите предвид stranded costs за съответната година, както и да посочва размера на платената държавна помощ.
- 4.4. Когато Комисията прави своята оценка, тя ще разглежда благосклонно помощ, предназначена да компенсира stranded costs, която е прогресивно намаляваща; тя, всъщност, ще съдейства въпросното предприятие да ускори своята подготовка за либерализирания енергиен пазар⁷.
- 4.5. Максималният размер на помощта, която може да бъде изплатена на дадено предприятие, за да се компенсират stranded costs, следва да бъде определен предварително. Той трябва да вземе под внимание прираста на продуктивността, който може да бъде постигнат от предприятието.
По същия начин, предварително и ясно следва да бъдат обособени и начините за изчисляване и финансиране на помощта, предназначена да компенсира stranded costs, както и максималният период, за който може да бъде отпусната подобна помощ. Нотификацията на помощта следва да посочва как в частност изчисленията на stranded costs ще вземат под внимание промените в различните фактори, споменати в т.4.2.
- 4.6. С оглед да се избегне всякакво натрупване на помощ, страната-членка следва предварително да вземе мерки, за да не изплаща помощ за възстановяване и реструктуриране на предприятия, които се ползват от държавна помощ по отношение на stranded costs. Комисията е на мнение, че изплащането на компенсация за stranded costs, които са свързани с инвестиции в активи, които не са обвързани с перспективи за

дългосрочен живот, не съдейства за прехода на електрическите компании към либерализиран пазар, поради което не може и да се определи като изключение по чл.87 (3)(с) на Договора.

Комисията има най-сериозни опасения относно помощ, предназначена да компенсира stranded costs, които не отговарят на гореспоменатите критерии, или които по всяка вероятност ще предизвикат нарушения на конкуренцията, които са в противовес на общия интерес поради следните причини:

- 4.7. Помощта не е свързана с приемливи stranded costs, които отговарят на гореспоменатата дефиниция или с ясно определени и обособени stranded costs, или пък превишава размера на приемливите stranded costs.*
- 4.8. Помощта е предназначена да гарантира (safeguard) целия или част от дохода, предхождащ влизането в сила на Директива 96/92/ЕС, без да се вземат стриктно под внимание приемливите stranded costs, които биха могли да се появят в резултат на въвеждането на конкуренция.*
- 4.9. Размерът на помощта трудно може да бъде приспособен, така че да вземе под нужното внимание различията между икономическите и пазарните предположения, направени първоначално при оценката на stranded costs и реалните промени, реализирани при тях с времето.*

5. Методи за финансиране на помощ, предназначена да компенсира разходи по пера

Страните-членки имат свободата да изберат тези методи за финансиране на помощ, предназначена да компенсира stranded costs, които те считат за най-уместни. Все пак, за да одобри такава помощ, Комисията трябва да се убеди, че методите на финансиране не предизвикват последствия, които да са в противоречие с целите на Директива 96/92/ЕС или с интересите на Общността. Наред с другите неща, интересите на Общността вземат под внимание защитата на потребителите, свободното движение на стоки и услуги и конкуренцията.

Следователно, методите на финансиране не трябва да имат като своя последица възпирането на външни предприятия или нови играчи от навлизане в определени национални или регионални пазари. В частност, помощта, предназначена да компенсира stranded costs не може да бъде финансирана чрез налози върху електроенергията, транзитирана между страните-членки и от налози, свързани с разстоянието между производителя и потребителя⁸.

Комисията също така следва да гарантира, че методите на финансиране на помощ, предназначена да компенсира stranded costs следва да осигури равно третиране на eligible and non-eligible потребители. За тази цел, визирият в т.4.3 годишен доклад следва да представя разбивка по eligible and non-eligible потребители на източниците на финансиране,

предназначено да компенсират stranded costs. Трябва да бъде ясно посочено, когато non-eligible потребители участват директно във финансирането на stranded costs чрез тарифата за покупка на електроенергия. Контрибуциите, наложени на коя да е от групите (eligible and non-eligible) не трябва да превишават процента на stranded costs, които следва да се компенсират, който кореспондира на пазарния дял, които тези потребители представляват.

Когато частни предприятия набират фондове с оглед финансиране на механизмите за помощ, компенсираща stranded costs, мениджмънтът на тези фондове следва да бъде ясно разграничен от този на обичайните източници на тези предприятия. Подобни инвестиции не следва да облагодетелстват предприятията, които ги управляват.

6. Други фактори за оценка

При изследване на държавна помощ, предназначена да компенсират stranded costs, Комисията взема под по-специално внимание размера и нивото на взаимната връзка на съответната мрежа, както и на структурата на енергийната индустрия. По-малко вероятно е помощта за малка мрежа с ниска степен на взаимна връзка с останалата част от Общността да предизвика значителни нарушения на конкуренцията.

Тази методология за stranded costs не е в нарушение на приложението на насоките относно националната регионална помощ⁹ в районите, попадащи под чл.87(3)(а). Съгласно чл.86(2) на Договора, учредяващ Европейската Общност, когато приложението на правилата относно държавните помощи за stranded costs възпрепятства, както законодателно, така и на практика предприятията, на които е поверено осъществяването на услуги от общ икономически интерес, или които имат характер на монополи, повишаващи приходите да изпълняват своите задължения, тези правила могат и да не се спазват, при положение че търговията не бива повлияна до степен, противоречаща на интересите на Общността.

Правилата, установени в тази методология на държавните помощи, предназначени да компенсират stranded costs, произтичащи от Директива 96/92/ЕС се прилагат независимо от това дали формата на собственост на въпросното предприятие е държавна или частна.

⁹ ОJ C 74, 10.3.1998, р.9